

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Majolka in fajansa.

Med finejšo glinjeno robo zavzemale prvo mesto majolka in fajansa. Predno so izumili porcelan, posvetili so v Evropi vso pazljivost tej robi, da so iz nje izgovajali tem lepših izdelkov.

Majolka in fajansa se v bitnem nič ne razlikujeta. Mehka je to glinjena roba finejše vrste, kakor so na primer naši beli talarji, čaše za kavo in drugo temu tako. Kar nazivamo majolko in fajanso, tisto je ukusno in tudi zelo drago posodje, pri čemur razlikujemo tako, da fajanso nazivamo ono posodje, ki je ali popolnoma belo, in ima bojadisane slike na beli površini, majolko pa nazivamo ono ukusno posodje, ki je po celi površini živo bojadisano.

Prvo fajanso izdelovali so Perzijanci in Arabci. Vzlasti Arabci so bili v tem pravi veščaki. Svojo veštino so prenesli Arabci na Španjolsko, kjer so na Belearskih otokih postavili velike tvornice. Na glasu so bile te tvornice na otoku Majorki, in od tod tudi ime majolka za popolnoma bojadisano fajanso. S Španjolske se je preselila veština arabske fajanse na Italijansko, in ker se je ena in druga vrsta te ukusne robe na veliko izdelovala v Faenzi, toraj je nastalo od tod tudi ime fajansa.

1115. l. osvojili so Pizanci otok Majorko, in so donesli od tam kot plen veliko množino krasne glinjene robe, v kateri so bili Arabci toliko veščaki. Robo so to vzdali v stene svojih cerkev, da jo ljudje več potov vidijo, in da se po njej učé, kako je treba svoje posodje izdelovati. Kmalu so začeli na Italijanskem izdelovati vrlo krasno bojadisane, položene glinjene ploče, s kakoršnimi so oblegali stene ali vkladali tla. V petnajstem stoletju začela se je na Italijanskem majolka na veliko razvijati. Kipar Luca della Robbia vzel je terakoto, iz katere je razno lepoticje izdeloval, ter jo je prevlekel z belo loščevino, ki je imela to svojstvo, da se je dala po volji bojadisati. To je bil prvi temelj italijanski majolki.

Prava zibel italijanske majolke tekla je v Urbino, kjer so vojvodi Malatesti nje govali to umetnost. Gledali so vzlasti na to, da so napravljali kar je moči točne in krasne slike; na osobito žive boje pa oni niso toliko pazili. kakor drugej. Zato je vojvod Guidobaldo nabavil za svoje slikarje Rafaelove kartone, po katerih so delali slikarije na posodje in na uresne ploče. Kedar je v Urbino to finejšo lončarstvo propalo, razšli so se tamošnji umetniki po Italijanskem in so postavili na raznih krajih novih tvornic. Tako so kmalu zaslovela mesta Casteldurante, Pesaro in Faenza. V poslednjem tem mestu so začeli s posebno marljivostjo izdelovati bojadisano posodje na beli površini, da se tako skušajo s kitajskim porcelanom. Porcelan je bolj in bolj napredoval, a majolka je začela propadati.

(Konec prihodnjič.)

Govor poslanca Šukljeja

27. aprila v državnem zboru.

(Dalje.)

Nasprotno pa nese žganje mnogo premalo. To ni na čast avstrijski finančni politiki, da žganje donaša le 8,600.000 gold. Ne strinjam se z gospodom poslancem Hausnerjem, da bi morali žganje še bolj obdačiti; mislim, da smo dosegli mejo, mogoče, da smo jo že prekoračili. Gotovo pa se plača od alkohola, ki je v pivu, trikrat toliko, kakor od alkohola v žganji. Tudi tu ne bom navajal, koliko donaša žganje v Angliji, Rusiji in Franciji.

Rečem le toliko, da bi z davki na žganje, ki bi ne zadevali produkcijo, marveč konsum, odpravili avstrijski primanjkljaj, če ne vsega, vsaj večji del. Naravnost priznam, da se ne bojim monopola na žganje, akoravno so mi znani načelni ugovori proti monopolu.

Gospôda moja! Kronovina, ki me je odposlala v zbornico, ima žalostne skušnje žganjarske kuge. Spodkopuje telesno in duševno zdravje našega naroda, preti nam s poginom, če bo šlo tako dalje. Ozrite se na pr. na najlepše kraje na Gorenjskem, kjer so živeli pred nekaj leti lepi ljudje. Kakor mi zatrjujejo moji ožji rojaki, dobilo se je v nekaterih okrajih potrebno število novincev že v prvem razredu; danes jih morajo nabirati že v četrtem razredu, da s težavo dobé število novincev ali celó ne.

Ker je ravno patoka strup prebivalstvu, in ker mislim, da bi se ravno v državnih tovarnah sčistilo žganje in ljudem dajala bolj zdrava pijača, povem naravnost svoje mnenje, da bi s takimi davki, bodi-si monopol ali kar-koli, dobili večje dohodke in narodu skazali bi dobroto.

Dovolite mi, gospôda moja, da pristavim še nekaj političnih opominov, s katerimi hočem končati. Najprvo moram govoriti o neki meni jako neljubi zadevi, ker sta jo včeraj omenila dva častita predgovornika. To so dogodki pri slavnosti Anastazija Grüna v Ljubljani. Predno pa govorim o tem, moram vstreči spoštovanemu gospodu poslancu pl. Carneri-ju. Preveč čislam osebno poštenje tudi svojega nasprotnika in ne morem misliti, da bi kdo nalašč govoril v tej zbornici kaj neresničnega. Toraj je le posledica, da je spoštovani g. poslanec Carneri zajemal iz jako kalnega vira, ko je včeraj gospodu deželnemu predsedniku na Kranjskem pripisoval besede: Spomenik Antonu Auerspergu žali čute kranjskega naroda.

Gospod poslanec za Gradec more misliti gotovo le one besede, katere je nekdo govoril pri neki priliki v kranjskem deželnem zboru. Bil sem tačas poročevalec, toraj sem moral jako pazljivo zasledovati obravnavo. Ne zanašam se le na svojo osebo, marveč pričajo lahko vsi moji tovariši v kranjskem deželnem zboru, ki so tukaj v zbornici, in priznati morajo, da kranjski deželni predsednik ni govoril onih besed. Nasprotno je odločno obsodil obžalovanja vredne dogodke o priliki Grünove slavnosti. Rekel je le to, da te de-

Po poročilu blagajnikovem, katero je skupščina z odobravanjem sprejela na znanje, pretrgala se je seja za nekoliko minut. Med tem je razdelilo vodstvo med navzoče knjižice: „Tisočletnica Metodova“, „Družba sv. Cirila in Metoda, kaj je to?“ in dalje društvena pravila in društveni račun.

Po poročilu nadzorništva bila je na dnevnem redu volitev vodstvenega odbora.

Gospod poslanec Krsnik predlaga, da se dozdanjemu predsedništvu izreče zahvala vseh podružnic ter da se izvoli predsednikom vrlo zaslužni dozdanji predsednik čast. gosp. Tomo Zupan. Ta predlog je bil sprejet in per acclamationem gosp. Zupan zopet izvoljen predsednikom. — Dalje so bili izvoljeni odborniki: Podpredsednik g. Luka Svetec; blagajnik g. dr. Josip Vošnjak; tajnik g. Anton Žlogar. Odbor: gg. Murnik, Einspieler, Močnik, Gogola, Žumar, Žičkar, dr. Bleiweis-Trsteniški.

(Konec prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Majolka in fajansa.

(Konec.)

Na Francoskem je bilo umetno lončarstvo uže v 16. stoletju jako razvito. Majolko je tu dovel do velike dovršenosti daroviti umetnik Bernard Palissy. Bil je ostroumen in neumoren mož, ki je z vlastitim trudom in premišljevanjem prišel do nenavadnih uspehov. Porodil se je s početka 16. stoletja, in bavil se je s slikarijo na steklo. V tridesetem letu videl je on prvi pot s krasnim emailom bojadisano majolko, in koj si je zaželel, da bi tudi on kaj sličnega izdelal. Ker ni bil poučen v kemiji, poskušal je to in ono, da bi prišel do svojega cilja. Mučil se je tako več let, a ničesa ni dosegel, naposled je šel z razno svojo robo v neko steklarnico, in tu v veliki vročini posrečil se mu je prvi beli email. Do sedaj je preteklo mu 10 let polnih nevolje in zgube. Dosti potov mu je trda šla za vsakdanji kruh, rodovina mu je kedaj pa kedaj morala celó stradati, ker je Palissy vse izdal za lonce, kurjavo in svoje zmesi, in vrhu tega mu je življenje grenila tudi še nepotrpežljiva žena. Sedaj, ko je prišel do prvega uspeha, postavil si je sam svojo peč, ki mu je zopet požrla vse, kar je imel. Več potov je naletel na to ali ono pomanjkljivost v novi peči, in več potov tudi ni imel novcev, da bi dalje delal in poskušal. Sam pripoveduje, da je moral hišino orodje požagati in pocepiti, kedar mu je drv za peč primanjkovalo. Z vstrajnim delom in polaganim napredkom postal je Palissy pravi veščak in umetnik. Celih petnajst let je blodil po temi, tako pripoveduje sam, a potem se je preslavil in obogatil. Njegove sklede, ploše in podstavki so bili ponajveč olepotičeni z živalskimi in rastlinskimi slikami, vzlasti z ribami, gašaricami, kačami, žabami in biljem, in v modelovanju teh oblik postal je osobit veščak. Slava se mu je tako razširila, da so ga

imenovali dvornim umetnikom, ter ga v Pariz poklicali. Palissy bil je protestant in za hugenotskih nemirov rešilo ga je samo njegovo imé, da ni bil usmrten. Henrik III. dal ga je odpeljati v bastiljo 1588. l., kjer je tudi umrl.

Ob istem času začela je Katarina Medicejska v Neversu na Francoskem fajanso njegovati, ter je v ta namen poklicala umetnikov z Italijanskega. Druga glasovita tvornica fajanse je bila v Oironu, s katere se je do danes ohranilo samo 55 komadov prekrasnega posodja. Za redko in ukusno to posodje so plačali v novejšem času prav ogromnih svot. Tako je nek angleški muzej dal za en vrč 27.500 frankov. Danes izdeluje Francoska najlepše majolke in fajanse.

S Francoskega je v 16. stoletju izdelovanje majolke prešlo v Nizozemsko, kjer so jo Holandci brzo v veliko razvili. Okolo mesta Delfta postavili so ogromne lončarnice. Njihovo uresno posodje, ki so je često izdelovali po kitajskih uzorcih, razširilo se je po vsej Evropi. Mnogi holandski lončarji bili so protestanti, pa so morali pobegniti na Angleško, kjer so izdelovali še lepše in boljše posodje, ki je do malega nadkrililo s svojo finostjo vse ostale. Ta veliki razvoj angleškega lončarstva je pospeševal največ Jozuva Wedgwood, ki je 1770. l. za svoje delavce utemeljil celo tvorniško mesto Etrurijo, kjer si danes do 40.000 ljudi z lončarstvom kruh služi.

Govor poslanca Šukljeja

27. aprila v državnem zboru.

(Dalje in konec.)

Vsled takih dogodkov me je v resnici veselilo, da sem v letošnjem nadrobnem poročilu o pravosodnem ministerstvu našel mesto, ki reši po mojih mislih čast Slovencev, posebno kranjskim. Gosp. poslanec Lienbacher je poročal, kako so poskusili na Koroškem s kaznjenci zaježiti hudournike. V svojem poročilu je jako pohvalil delovanje kaznjencev, posebno pa povdarjal, kako uspešno so gasili pri požaru v Kočah. Posebno pa me je zanimalo, kako gorke besede je pristavil poročilu nek poslanec, katerega navadno ne najdem med zagovorniki Slovencev. Ta je poslanec dr. Heilsberg. Povdarjal je, s kakim pogumom in požrtvovalnostjo so kaznjenci gasili, in v resnici, gospôda moja, človeku seže v srce, ko to bere. Kjer nikdo ni mogel več prestati zaradi sopara in vročine, prestali so kaznjenci; zavrnilo so žgano pijačo, katero so jim ponujali pri delu, da bi ne zamudili rešilnega dela. Komično se glasi, gospôda moja, da so kaznjenci varovali otete stvari — pred tatovi. (Veselost.) Krona je to priznala; 16 kaznjencem odpustili so precej kazni, nekaterim do 1½ leta, vsem drugim se je odpustila poostrena kazen s postom. Gosp. poslanec dr. Heilsberg je mnogo omenil v budgetnem odseku; pristaviti bi še moral, da so oni kaznjenci, oni izvržek človeštva, ki so se iz lastnega nagiba vdeležili rešilnega dela, ki so na tako ganljiv način priskočili na pomoč sodržavljanom nemške narodnosti, vsi brez razločka kranjski Slovenci, oni Slovenci, katerim v Vaših listih in ža-